

„NIKOLI MOCÍ...“ MESIÁŠSKÉ KRÁLOVSTVÍ

Na Kristův příchod bylo lidstvo připravováno mnoha způsoby. V jejich rámci se v životním prostoru Staré smlouvy vytvořily dva vzájemně se doplňující zářivé obrazy, které mohly vědomí poskytnout oporu v zaměření na očekávané: obraz *krále* a obraz *kněze*. První obrácený ke světu, jasný správce pozemských věcí. Druhý ten, jenž pečuje o vztah k nebesům

Již počátky nezávislé existence Izraele probleskuje obraz onoho tajemstvím opředeného Melchisedecha - krále míru, jenž je zároveň knězem Nejvyššího boha. V dokonalém vzájemném souznění představuje ještě oba póly.

Dobré půltisíciletí po Melchisedechovi, za Mojžíše zažil teprve lid Starého zákona ustanovení odděleného kněžstva v čele s veleknězem Áronem. O několik století později měli již pomazaného krále. V osobách Saula a Samuela poprvé vedle sebe stanuly osobnosti krále a velekněze. A dále můžeme sledovat, jak se tyto dvě linie vyvíjejí, jak se příležitostně vzájemně dotýkají, jak mezi nimi vzniká soupeření, ale také plodné napětí, předznamenávající možnost budoucího spojení na vyšší úrovni.

Slovo "Kristus", řecky *Christos* (*Χριστός*) je původně překlad hebrejského slova pro *mesiáše* (משיח) - *pomazaného*. A pomazání byli ovšem oba - král i velekněz.¹, takže na oba bylo možno vtáhnout onen přídomek - pomazaný Boží. Židovský mudrc Filón, jenž žil v Alexandrii, viděl v postavě velekněze představitele božského Logu. Ale také každý král, jenž nosil v Jeruzalémě korunu coby "syn Davidův", byl chápán jako zástupce onoho velikého, jenž přijde v budoucnu. Po staletí trvající Davidovská linie se jevila jako záruka uchování a oživování svatého světla - jež samotné je živý předobraz.² V očích Judejců pak mohl král vystoupat v ceně tak, že se přiblížil zobrazovanému archetypu. V Žalmu 45 oslavujícím královskou svatbu je již rozdíl mezi králem a jeho nebeským předobrazem zcela zanedbatelný. O králi Chizkiášovi existovala dokonce rabínská domněnka, že byl následně uznán za Mesiáše. —

V Novém zákoně má pak především evangelista Matouš zvláštní pochopení pro to, jak obraz oné královské posloupnosti je přípravou ústící do postavy Ježíše Krista, v níž nalézá své naplnění. Svůj výklad začíná rodokmenem, v němž - na rozdíl od Lukáše - ke jménu Davidovu výslovně poznamenává "král" (Mt 1,6) a - rovněž rozdílně od Lukáše - vede linii Ježíšových předků od Davida přes Šalamouna a celou královskou posloupnost v Jeruzalémě vládnoucích králů. Tato řada králů, jež sahá až ke katastrofálnímu zboření Jeruzaléma v roce 586, tvoří prostřední ze tří skupin, do níž Matouš rodokmen člení. Onoho roku učinili Babylónci Judskému království strašlivý konec, spálili Chrám a odvedli národ do babylónského zajetí. Tímto okamžikem počíná Matouš třetí část svého rodokmenu, jež vede až k Ježíšovi.

Emil Bock poukázal na to, příslušníci této třetí skupiny jistě patřili ve vědomí Židů k "nekorunovaným králům". Na počátku této řady stojí osobnost, jež představuje důležitý přelom ve vývoji královské ideje - Zerubábel.

*

Přenesme se tedy do roku 520 před Kristem. Je to již osmnáct let, co perský Kýros roztal

---

1 Pomazáním hlavy olejem byl posvěcován pouze velekněz, ne obyčejní kněží (Lv 8, 12 a 30) V Lv 4,3 znamená výraz "pomazaný kněz" tolik co velekněz.

2 1 Král 11,36; 15,4; 2Král 8,19; 2Par 21,7; Ž 132,17

Babylónskou říši a udělil Židům povolení navrátit se do Jeruzaléma a vybudovat tam znovu Chrám. Od okamžiku návratu je město počíná pozvedat z trosek, dokonce začíná nabývat jakéhosi blahobytu - prorok ve své přísnosti poukazuje na "dřevem vyložené" příbytky, které si již obyvatelé mohli dopřát - ale Chrám ještě obnoven nebyl. Navrátilci vzhlíží především ke dvěma vůdcům, kteří se od roku 538 energicky ujali osudu národa. Jedním z nich je Zerubábel, *Davidův syn*. Peršané mu svěřili úřad místodržitele. Ale spojují se s ním obzvláštní naděje. Je "nekorunovaným králem" své doby a všeobecně se věří, že to dotáhne ke znovuzřízení skutečného království. Jemu po boku stojí velekněz, který nosí spásitelské jméno *Jošua* - námi v řeckém tvaru převzaté jako *Ιησους*, Ježíš.

Jistě právě prozřetelnost postavila vedle sebe tyto dvě postavy, aby představovaly určitý praobraz. A právě tak povolala na scénu další dvojici osob přinášejících nový impuls, proroků. Nejprve, roku 520 vystoupil *Chaggai*. On to byl, jež vyčetl lidem jejich pohodlí v nově zařízených domech a promluvil jim do svědomí o zanedbávané obnově Chrámu. Slovy, jež se nás ve století hospodářského zázraku velmi aktuálně dotýkají, líčí nedostatečnost pouhého usilování o blahobyt. Vždyť to musí nakonec člověka zanechat uvnitř prázdného, když se zároveň nevystaví Chrám, když se nebude pěstovat vztah k božství. Jíte - ale nenasytíte se. Pijete - ale neproniká vámi žádné nadšení. Halíte se do oděvů, ale nezahřejete se. A kdo si vydělá nějaké peníze, vydělá si s nimi zároveň na děravý měšec. (Ag 1,6). Takřka klasicky se zde popisuje trýzeň nenaplněného života, kterou moderní svět označuje jako "frustraci". Od tohoto marného koloběhu usilování o sobecký materiální blahobyt volá prorok lidi a ohnivě vyzývá k tomu, aby počali stavět ve svých duších Chrám. A v první řadě se obrací k oběma vůdcům - Zerubábelovi a Josuovi. Jeho výzvy zapalují: "*A pán vzbudil ducha Zerubábelova, ducha velekněze Jozuy i ducha lidu*", takže se v polovině září začalo se stavbou. A počátkem října, tedy v Michaelské době se proroctví vystupňuje.

Prorok cítí, co přichází a vstupuje na apokalyptickou půdu. Hlásí se v něm o slovo nadcházející světové otřesy: *Tak mluví Pán nebeských zástupu: ještě maličko a znovu zatřesu nebesy i zemí...* (2,5). Ale konečně naplnění není zasaženo těmito otřesy - Pán bude bydlet v tomto chrámě, v Jeruzalémě a "*...na tomto místě udělím mír.*" (2,9)

Dobře je zde vidět specifičnost vědomí, jež proniká za hranici smyslového: i pro vidoucího je očividně těžké blíže označit událost, jež "vidí přicházet", *kdy* již události dospějí tak daleko, zdali je to v době blízké či vzdálené. Onen dávný věstec Bileám v Mojžíšské době prohlásil o jím viděné hvězdě: "vidím ho, ne však ještě teď, hledím na něj - nikoli však zblízka" (Nu 24,17) Prorok Chaggai je v roce 520 již synem jiné epochy, jež se již poměrně dost odcizila původně ještě víceméně instinktivnímu vnímání nadsmyslných jevů. A tak nedokáže vyslovit ono "ještě ne - ne zblízka". Od Bileámových dob uplynulo ovšem už 800 let, ale stejně to bude ještě půl tisíciletí trvat, než přijde Kristus; a onen prorocký výhled na "poslední otřes nebe i země", je ještě dnes budoucností, jakkoli se už hlásí ke slovu opakujícími se katastrofami.

Musíme se pokusit zpřítomnit, jak tehdy, v oné hvězdné hodině obnovení Chrámu přede všemi jakoby v poryvu ducha zazářila duchovní budoucnost, takže i co bylo ještě vzdálené, se jevílo velmi blízké. Časová perspektiva se stírá a v mocných obrazech se zhušťuje to, co ve skutečnosti bude až výsledkem dlouhé řady událostí. A nebude to tedy ani tento druhý, za Zerubábele a Josuy postavený pozemský chrám, pro nějž platí zaslíbení; tento chrám stále představuje to, co se v Janově evangeliu nazývá chrámem těla. A tak nás ani neudiví další zkratka, již se Chaggai ve svém duchovním zanícení dopouští. Prorok dospěl až k mesiášskému tajemství. Ale jeho vidina jaksi ulpívá především na postavě, již má před očima a jež se spájí s tak mnohou nadějí - postavě Zerubábelově. A tak je Zerubábel prohlášen za mesiášského krále budoucího božského království (2,21-23).

Zatímco Chaggai vzhlíží především k Zerubábelovi, druhý z proroků, o něco později působící *Zacharjáš*, se intenzivněji zajímá o velekněze Jozuu. I Zechariášova proroctví jsou mesiášská a apokalyptická. A ani jemu není příliš zřejmý rozdíl mezi palestinským Jeruzalémem a budoucím městem božím, apokalyptickým nebeským Jeruzalémem. Ale obrazy smyslově materiálního světa přeci prosvítá tušení nadmyslového dokonalého stavu, když oznamuje, že pro budoucí Jeruzalém již nebude třeba zdí: Sám Pán jej obepne ohnivou hradbou a uprostřed tohoto ohnivého kruhu bude v lesku a záři přebývat božská Sláva. (2,9) Zachariáš poukazuje už na Boha na cestě usídlit se mezi lidmi: *Nechť zmlkne v úctě před Bohem všeliké tělo, neboť vyšel z příbytku své svatosti.* [(2,17) - Je již na cestě.

Nato hledí Zacharjáš ve vidění seslaném mu od Boha (3,1) na velekněze Jozuu. Ten stojí v nečistém šatě před božím andělem a musí si nechat spílat od "Satana". Ale aktem božské milosti je mu propůjčen nový čistý kněžský háv. Jinak řečeno: kněžství, jež bylo zatemněno člověčenstvím svých nositelů, bude restaurováno do své čisté prapůvodní podoby. Je ale také zřejmé, že ještě nejde o dokonanou skutečnost. O ryzím, bezúhonném kněžství bude skutečně možno mluvit, až se objeví nový Jozua - Ježíš. Jozuovi je tedy řečeno, že on i ostatní kněží jsou pouze "muži předzvěsti" a skutečná postava Masiáše bude bezprostředně následovat, ovšem nezávisle na svých předzvěstech a nad ně povznesená. Nazývá se zde výhonkem, hebrejsky *zmach*, latinsky *oriens*. Příslušné řecké slovo *anatolé* však znamená jak klíčení rostliny, tak i východ hvězdy. *Hle, já dám přijít mému služebníku, výhonku.* (3,8) A hned následuje další obraz: Bůh hodlá vrýt své znamení do kamene, nad nímž bdí "sedmero očí". (3,9) Sedmero očí poukazuje na kosmickou bytost Kristovu, jíž za oči slouží sedmice planet. A rytí do kamene je úžasný obraz pro to, jak se Duch chce skrze vtělení božského Slova projevit v hmotné pozemskosti a vtisknout do ní.

Vrcholu dosahuje Zacharjášovo vidění v následující čtvrté kapitole. Prorok prožívá svou vizi jakožto probuzení z hlubokého spánku - takové je totiž běžné každodenní vědomí například oproti vědomí anděla. A po probuzení vidí zlatý svícen a na něm sedm světél. Oněch sedm světél chce získat místo na zemi, stávají se sedmerým světlem, jež sestupuje se svícnu. I to je obraz nebeského vtělení. Sluneční povahu kristovské bytosti vyjadřuje i zlatoskvoucí svícen. Ale má-li se nebeská záře projevit na zemi a sestoupit se svého svícnu, potřebuje nějaký hořlavý materiál. Potřebuje přítok oleje, jenž udrží naživu svatý plamen. Tak spatřuje Zacharjáš po levici a pravici zlatého svícnu dva olivovníky, což jsou "oba pomazaní, stojící před Pánem vši země". (4,14) Oba pomazaní, vyjadřující královský a kněžský prvek, kteří oba slouží nebeské bytosti Kristově a splývají při jeho pozemském zjevení.

Až v této souvislosti zazní poprvé a bez přípravy (a tudíž pro kritiky pravosti tohoto textu podezřele) jméno Zerubábel. *Toto je slovo Páně k Zerubábelovi: Nikoli moci, nikoli moci, ale mým Duchem.* (4,6) toto je rozhodující moment. Božským výrokem, jenž výslovně a dvakrát odmítá element vnějšího násilí a moci, jenž dosud byl neoddělitelně spjat s představou krále, se představa mesiášského krále zcela odděluje od veškeré pozemské moci a vládcovství. A toto slovo, adresované přímo Zerubábelovi, platí i všem jeho potomkům z oné třetí skupiny Ježíšových předků u Matouše: *Nikoli moci, nikoli moci, ale mým Duchem.* Nejsou to tedy jenom králové nekorunovaní kvůli nepřízni dobových poměrů, ale společně se Zerubábelem jsou předznamenáním radikální proměny a zduchovnění královské ideje. V další z kapitol Zacharjášova spisu je pak ono slovo z Květné neděle o mírném králi, který se nedomáhá vstupu jako dobyvatel, ale jehož příchod závisí na tom, zda ho lidé dobrovolně přijmou. (9,9)

Jinak ani Zacharjáš není osvobozen od zahleděnosti do blízké budoucnosti: O Zerubábelovi vypovídá věci, které se očividně nenaplnily (4,7-10). Starozákonní dějepiscectví zde totiž vykazují určité mezery. Po onom nadšeném a energickém počátku stavby chrámu totiž jméno Zerubábel z textů beze stopy mizí. Není zmiňován ani v souvislosti s dokončením stavby -

došlo k němu v březnu 516. Jistě se za tímto mlčením skrývá nějaká tragická událost. Skolila ho v mladém věku nějaká nemoc? Nevíme. *Zbývá jen mlčení.*

Zacharjásova kniha se však ještě jednou navrácí k druhému pomazanému - *Jozuovi*. Na příkaz boží bere Zacharjáš ze stříbra a zlata, jež darovali Jeruzalému zbožní Židé v Babylóně, a vyrábí z něj korunu (6,11). V textu užitě množné číslo (koruny) snad má naznačit, že to byla koruna dvojitá, možná slití z poloviny ze stříbra a z poloviny ze zlata. Už u Chaggaje se praví: *Pro mne (pro Boha) je stříbro a pro mne je zlato.* (2,8). Stříbro a zlato přesahují svou tvrdou kovovou podstatu a poukazují výše do oblasti vyšších kosmických sil, jež působí v Slunci a Měsíci. Ze stříbra a zlata je tedy vykroužena koruna a symbolicky vložena na hlavu knězi Jozuovi. Není to politický akt, jenž by měl politické následky. Je to něco jako prorocké pohrávání si se sny, jež se uskutečňuje na nositeli Ježíšova jména, na "muži předzvěsti". Jakoby předpověď toho, že jednou ponese jiný Ježíš vznešenou sluneční bytost Krista, již slouží i měsíční síly. A koruna na Jozuově hlavě také nezůstává - není přece tím, jenž v sobě s konečnou platností dokáže sjednotit království a kněžství. Korunu mu s hlavy opět sejmou a uloží ji v Chrámu jakožto tajemnou předzvěst budoucí naděje. A hned nato mluví Zacharjáš podruhé o onom "výhonku", za něhož "opět vzejde" (6,12)

Až Kristus Ježíš sjednocuje v nejhlubším smyslu sluneční královskou moc s pokornou vydaností a obětí. Je králem vskutku nikoli přes toto své sebeobětování, ale kvůli němu. Když pocítíme závan jeho bytosti, zazáří nám nyní skoro půldruhého tisíciletí stará prorocká slova v nové kráse: ***Nikoli mocí, nikoli mocí, ale mým Duchem.***